

In Beeld: cartoonisten reageren op de aanslag

Korte omschrijving werkvorm

Leerlingen analyseren een aantal spotprenten van cartoonisten die reageren op de aanslag

Leerdoel

- Leerlingen maken kennis met verschillende visies op de aanslag
- Leerlingen leren spotprenten te analyseren

Bronnen

[Spotprent 1](#)

[Spotprent 2](#)

[Spotprent 3](#)

[Spotprent 4](#)

[Spotprent 5](#)

[Spotprent 6](#)

[Spotprent 7](#)

[Spotprent 8](#)

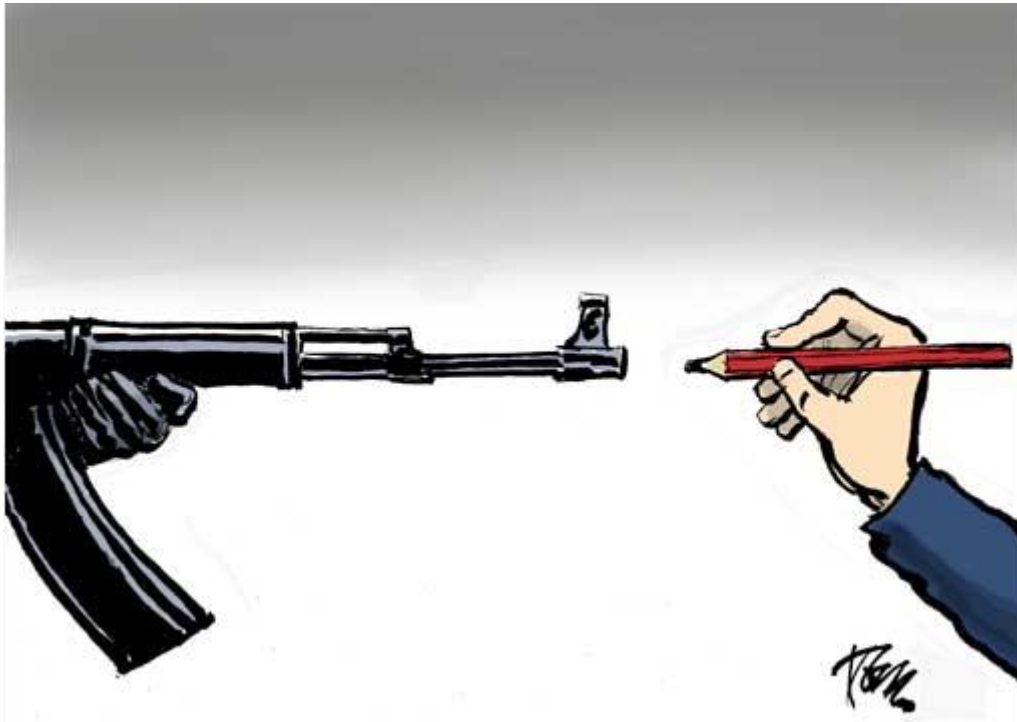
Duur:

ca. 30 minuten

Handleiding:

1. U print voor iedere leerling een stappenplan (zie pagina 6).
2. Laat via beamer of smartboard de spotprenten zien. U kunt een keuze maken uit de besproken cartoons, maar u kunt ook de klas in groepjes verdelen, de spotprenten uitprinten en elk groepje één spotprent en een stappenplan geven. Gebruik daarvoor de volgende pagina's.
3. Geef de leerlingen per spotprent een paar minuten tijd om de vragen uit het stappenplan te beantwoorden.
4. Bespreek vervolgens per spotprent de antwoorden klassikaal. Als u de klas in groepjes heeft verdeeld, kunt u de leerlingen vragen om hun antwoorden aan de rest van de klas te presenteren.
5. Na afloop kunt u de leerlingen bijvoorbeeld nog vragen wat de overeenkomst is tussen spotprenten 4, 5 en 6. Deze spotprenten verbeelden alle drie het idee dat de terroristen/het geweld niet kunnen winnen (en/of de hoop dat cartoonisten wereldwijd zich niet op hun kop zullen laten zitten).
6. U kunt ook nog opmerken dat er geen enkele cartoon tussen zit die blijdschap toont over de aanslag en het feit dat er journalisten gedood zijn. We hebben hard gezocht naar voorbeelden hiervan, maar die zijn lastig te vinden. Misschien omdat wij geen Arabisch/Perzisch etc. begrijpen, maar een reden kan ook zijn dat de meeste cartoonisten, wat hun religie ook is, zich waarschijnlijk eerder vereenzelvigen met mensen die hetzelfde beroep uitoefenen als zij. Wel vonden we kritiek zoals in spotprenten nummers 3, 7 en 8.

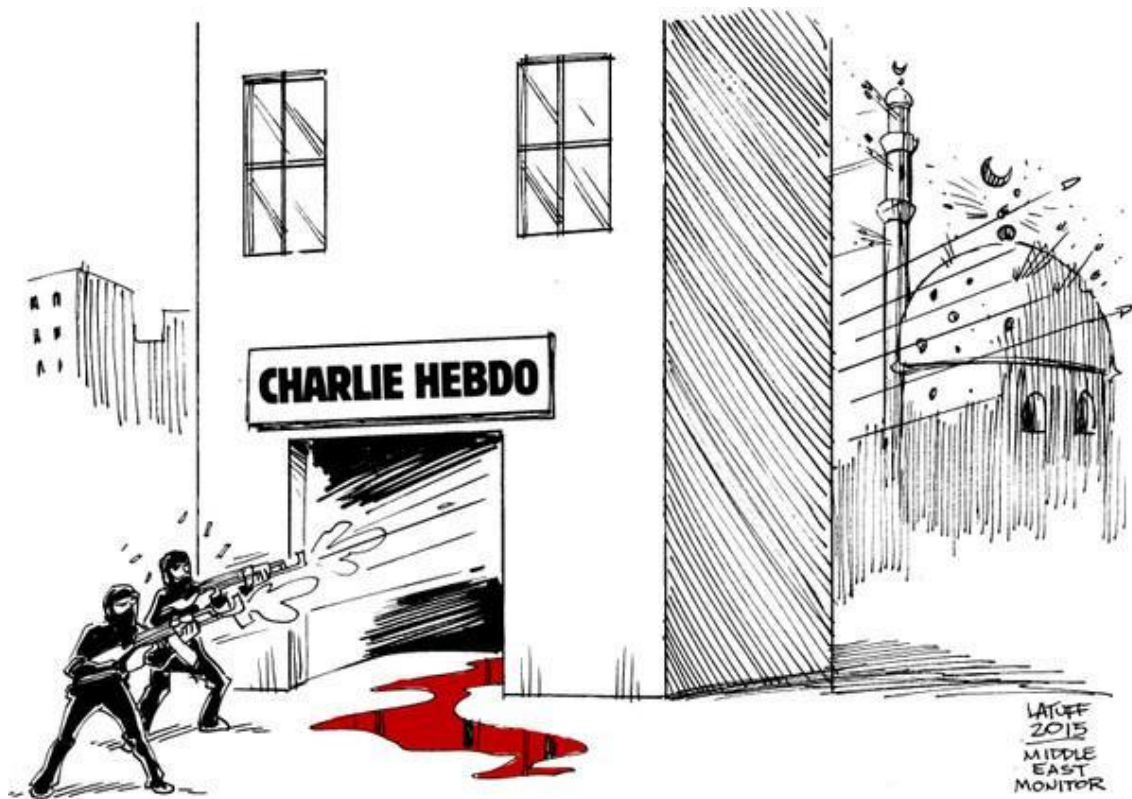
Spotprent 1

Tom Janssen

http://www.tomjanssen.net/prenten/0000002_januari_15/Charlie_Hebdoanslag_%20070115.jpg

Spotprent 2

Carloss Latuff

<https://twitter.com/LatuffCartoons/status/552847548776742914/photo/1>

Spotprent 3

Lichte dwang

Joep Bertrams

<https://www.groene.nl/system/uploads/assets/000/015/920/original/Bertrams-3-2015-lichte-dwang.jpg?1421167596>

Spotprent 4

Darrin Bell

http://www.cartoonistgroup.com/properties/bell/art_images/cg54adff3e2ac96.jpg

Spotprent 5

Iain Green

<http://www.cagle.com/2015/01/charlie-hebdo-drowns-terrorist/>

Spotprent 6

Nooit opzij

Joep Bertrams

http://www.yoopdeloop.com/tmp/afbeeldingen/150107_charlie_hebdo_kln_w714_h714.jpg

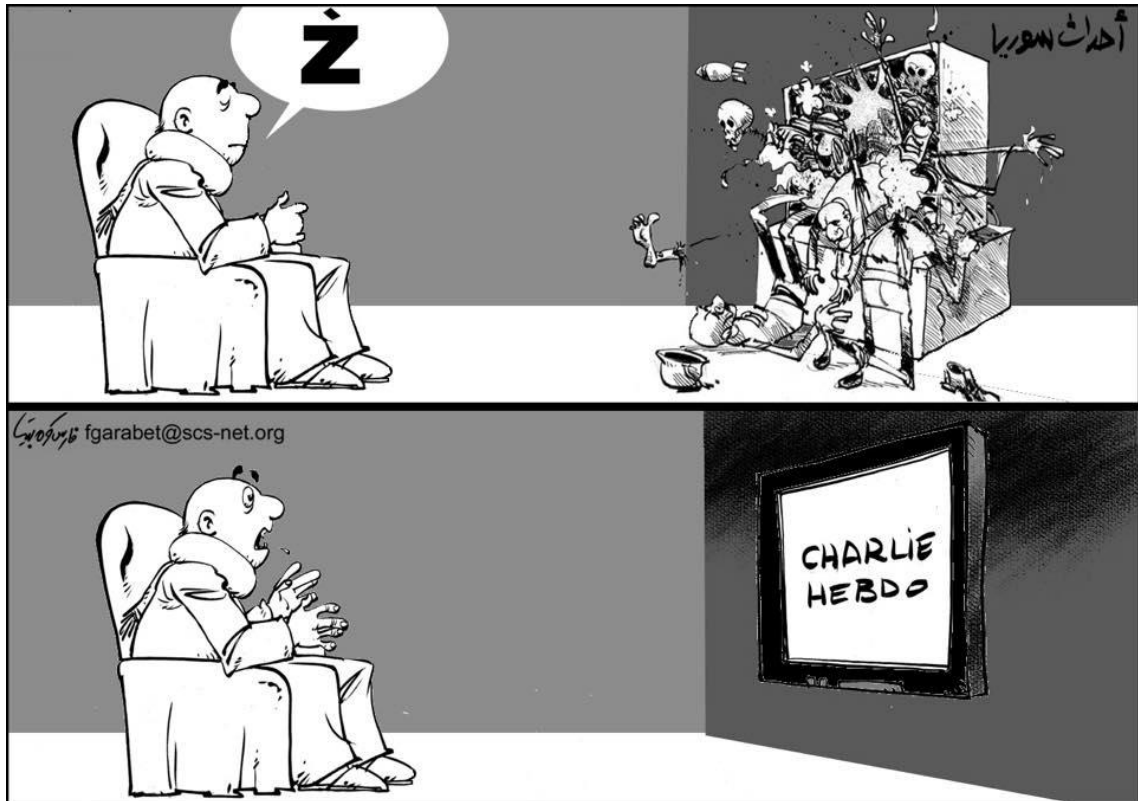
Spotprent 7

Halit Kurtulmus Aytoslu

<http://www.cartoonmovement.com/depot/cartoons/2015/01/7RArPi6ZSjibx8DLgBi4CQ.jpeg>

Spotprent 8

بیت قره فارس کاریکاتر

https://scontent-b.xx.fbcdn.net/hphotos-xfp1/v/t1.0-9/10712916_829127883812498_8781534372227463076_n.jpg?oh=f918fb48725828ecd9c7ab9c4c5ec9d4&oe=55659CE9

Stappenplan spotprenten analyseren

1. Wat zie je?
 - a. Zeg letterlijk wat je ziet, dus zonder te interpreteren.
 - b. Beschrijf de personen/figuren.
 - c. Beschrijf de voorwerpen.
 - d. Beschrijf de afgebeelde situatie.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?
 - a. Is er een titel?
 - b. Bijschriften en teksten.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?
 - a. Leg de boodschap uit.
 - b. Leg uit hoe de tekenaar personen, voorwerpen en symbolen gebruikt voor zijn boodschap.

Antwoordmodel

Spotprent 1

1. Wat zie je?
Links een gehandschoende hand met een kalasjnikov, rechts een blote hand die een rood potlood vasthoudt. De kalasjnikov en het potlood zijn op elkaar gericht.
2. Welke tekst staat er bij de spotprent?
Er staat geen tekst bij.
3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?
De kalasjnikov staat voor het geweld van de terroristen die de tekenaars en journalisten van Charlie Hebdo hebben doodgeschoten. De hand met het potlood staat voor het 'geweld' van de tekenaars: hun cartoons.
4. Wat is de boodschap van de tekenaar?
De tekening is zo basaal dat je er meerder boodschappen uit kunt halen. Bijvoorbeeld:
 - Het geweer en het potlood zijn op elkaar gericht, alsof ze elk moment kunnen gaan vuren. Dit laat zien dat cartoonisten de vijand zijn van waar de terroristen voor staan, en omgekeerd. De cartoonisten staan voor vrijheid en daar tergen ze de terroristen mee; de terroristen staan voor onderdrukking.
 - De tekening laat zien hoe moedig de tekenaars zijn. Ook al is er een geweer op ze gericht, ze blijven doorgaan met hun cartoons (de medewerkers van Charlie Hebdo werden al jarenlang bedreigd, maar weigerden om te stoppen met hun tekeningen).
 - De tekening laat zien hoe ongelijkwaardig de strijd is: met tekeningen kun je mensen hoogstens geestelijk pijn doen (door te beledigen), maar met geweren schiet je mensen dood. "Kun je wel, tegen een potlood!", zou je bijna willen roepen.

Spotprent 2

1. Wat zie je?

Je ziet een gebouw waar 'Charlie Hebdo' op staat en waar een plas bloed uitloopt. Twee mannen in zwarte pakken en bivakmutsen schieten met geweren naar binnen. De patronen vliegen in het rond. De kogels uit hun geweren vliegen dwars door het gebouw en komen tegen een moskee aan die achter het gebouw staat. De kogels beschadigen de moskee.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Op het gebouw staat 'Charlie Hebdo', verder is er geen tekst.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

Het gebouw is geen symbool maar geeft gewoon het kantoor van Charlie Hebdo weer. De mannen zijn de twee broers die de aanslag pleegden. De moskee achter het kantoor is eigenlijk het enige symbool in de tekening: die staat voor de islam.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De tekenaar laat zien dat de terroristen met hun aanslag niet alleen de redactieleden van Charlie Hebdo hebben vermoord, maar ook (het aanzien van) de islam hebben beschadigd. In het tijdschrift Charlie Hebdo stonden vaak afbeeldingen van de profeet Mohammed. Die tekeningen waren zeer beledigend voor moslims. De terroristen zeiden dat ze met hun actie de profeet en de islam verdedigden, maar volgens de tekenaar is deze aanslag juist slecht voor de islam. Veel mensen zullen dit als een bevestiging zien van hun idee dat de islam staat voor geweld en onderdrukking.

Spotprent 3

1. Wat zie je?

Een man met een blauw overhemd, grijze broek, bruine schoenen en rode bretels. Om zijn bovenarm heeft hij een bandje waarop staat 'Solidariteitscontrole'. De man heeft een rood hoofd, met een belachelijk grote mond en ook hele grote oren en ogen. Uit zijn mond springen wat druppels, alsof hij spugend staat te schreeuwen. Hij houdt een andere man stevig bij de kraag. Deze man is wat kleiner. Hij ziet eruit als een traditionele moslim: hij heeft een lange witte jurk aan, waarschijnlijk een djellaba, met lichtbruine schoenen eronder. Hij heeft ook een baard en een hoofddekse (tarboesj). In zijn hand heeft hij een boodschappentas waar prei uitsteekt. De man moet een beetje op zijn tenen staan doordat hij zo stevig wordt vastgehouden, en hij kijkt angstig omhoog naar de man die hem vast heeft.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Onder de tekening staat de tekst "Je suis...??..Je suis...??!!" (Dat is Frans voor "Ik ben.. ??.. Ik ben...??!!"). De tekening heeft als titel: 'Lichte dwang'.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man met de bretels staat voor 'de boze witte Nederlander'. De man in de djellaba staat voor alle moslims in Nederland die gewoon rustig hun eigen leven leiden en niets met radicalisering te maken hebben.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

Sommige mensen eisen van moslims dat ze laten zien dat ze achter de tekenaars van Charlie Hebdo staan en dat ze de aanslag verafschuwen. De aanslag is immers gepleegd uit naam van hun religie. De boze Nederlander op het plaatje wil dat ook: hij wil de moslim dwingen om hardop 'Je suis Charlie' te zeggen. 'Je suis Charlie' is de slogan waarmee mensen wereldwijd hun steun aan het tijdschrift Charlie Hebdo hebben betuigd. De Nederlander komt hierbij zelf nogal gewelddadig over. Het 'lichte dwang' uit de titel is dan ook bedoeld als understatement.

De moslim op het plaatje ziet eruit als een vreedzame man. Met een prei kun je geen aanslag plegen. De tekenaar wil waarschijnlijk zeggen dat veel Nederlanders blind zijn voor hun eigen gedrag en dat het raar is om druk te zetten op moslims die duidelijk niets met deze aanslag te maken hebben. De tekenaar vindt misschien ook dat het dom is om van moslims te verlangen dat ze de slogan 'Je suis Charlie' gebruiken. De cartoons in dat tijdschrift zijn voor hen nu eenmaal beledigend. Moslims die geweld afwijzen en de aanslag verafschuwen, hoeven nog niet meteen zin te hebben om zich te vereenzelvigen met de tekenaars van het tijdschrift.

Spotprent 4

1. Wat zie je?

Je ziet een man met een kalasjnikov die gericht is op een kroontjespen die op de stoep ligt. De pen ligt in een plas inkt. De man kijkt omhoog en ziet dat hij omsingeld is door een hele batterij kroontjespennen (en één balpen) die op hem gericht zijn. Uit sommige pennen drupt wat inkt.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Er staat geen tekst bij de prent.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man met het geweer staat voor de terroristen. De kroontjespen op de stoep staat voor de vermoorde redactieleden van Charlie Hebdo. De kroontjespennen in de lucht staan voor cartoonisten van over de hele wereld die doorgaan met tekeningen maken. (De balpen staat voor de schrijvende journalisten.)

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De pennen in de tekening zijn op de terrorist gericht alsof ze hem onder schot houden. De tekenaar wil waarschijnlijk laten zien dat de terroristen nu weliswaar een paar tekenaars hebben vermoord, maar dat ze daarmee de woede op hun hals hebben gehaald van cartoonisten over de hele wereld. In de tekening zijn er 16 pennen op maar één terrorist gericht, dus misschien wil de tekenaar ook zeggen dat de cartoonisten in de meerderheid zijn en dat het terrorisme niet van ze kan winnen.

Spotprent 5

1. Wat zie je?

Je ziet een zwartgemaskerd hoofd en een kalasjnikov nog net uitsteken boven een enorme berg groene tijdschriften waar 'Charlie Hebdo' op staat. De lucht op de achtergrond is blauw.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Er staat geen tekst bij de prent.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man met het geweer staat voor de terroristen die de aanslag op Charlie Hebdo hebben gepleegd. De berg tijdschriften staat voor de extra oplage van Charlie Hebdo (normaal zijn dat maar 60.000 exemplaren, maar nu wil iedereen een nummer kopen. Om aan de vraag te voldoen is de oplage inmiddels al verhoogd naar 5 miljoen). Wellicht kun je ook zeggen dat de berg tijdschriften staat voor alle cartoons die na de aanslag over de hele wereld getekend zijn als steunverklaring voor Charlie Hebdo.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De aanslag was bedoeld om de beledigende cartoons van de profeet Mohammed te smoren. De tekenaar wil waarschijnlijk laten zien dat de actie juist een tegengesteld effect heeft gehad, en dat de terroristen een reactie hebben ontketend waardoor ze zelf gesmoord worden. Je zou ook kunnen zeggen dat de tekening bedoeld is om alle cartoonisten op te roepen om door te gaan met tekenen, omdat de terroristen niet tegen zo'n meerderheid op kunnen, ze zullen dan nooit kunnen winnen.

Spotprent 6

1. Wat zie je?

Rechts staat een bebaarde man met een donkere jurk en een tulband op. Hij heeft een traditioneel islamitisch zwaard in zijn hand waar bloed aan zit. Hij kijkt verbaasd naar de man tegenover hem. Die draagt een spijkerbroek en een wit T-shirt met de woorden 'Charlie Hebdo'. Het T-shirt is bij de kraag besmeurd met bloed. Het hoofd van de man is kennelijk net afgeslagen door het islamitische zwaard, maar toch staat de man nog overeind. De handen van de man houden zijn hals vast en er steekt een tong uit. Het ziet eruit alsof de man zonder hoofd alsnog zijn tong uitsteekt naar de man met het zwaard.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Onder de prent staat de tekst 'Onsterfelijk'. De titel van de prent is 'Nooit opzij'.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man met het zwaard staat voor de terroristen die de aanslag pleegden op Charlie Hebdo uit naam van de islam. De man met het afgeslagen hoofd staat voor de redactie van het tijdschrift Charlie Hebdo die nu is 'onthoofd' (de hoofdredacteur en andere redactieleden zijn gedood), maar die toch doorgaat met zijn werk.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

Ook al is een groot deel van de redactie vermoord, toch is er weer een nummer van Charlie Hebdo uitgekomen, met wéér een spottende cartoon van de profeet Mohammed erop. De terrorist staat verbaasd te kijken, want hij dacht dat hij daar een einde aan had gemaakt. Het lijkt een wonder dat het tijdschrift toch doorgaat. Misschien wil de tekenaar zijn bewondering laten zien voor de onverschrokkenheid van de redactie, of misschien wil de tekenaar eigenlijk zelf een lange neus maken naar de terroristen en laten zien dat hij en alle andere cartoonisten zich niet bang laten maken. Misschien wil hij ook zeggen dat geweld het nooit kan winnen als mensen moedig genoeg zijn om hun vrijheden te blijven verdedigen.

Spotprent 7

1. Wat zie je?

Je ziet twee dikke witte mannen in zwart c.q. blauw streepjespak en hoge hoed die elkaar passeren. De een tilt zijn hoed op om de ander te groeten. De een heeft een vlinderstrikje, de ander een stropdas. Ze houden beide een ketting vast met daaraan een miniterroristje, alsof ze hun hond (de terrorist) aan het uitlaten zijn. De miniterrorist van de man in het blauwe pak lijkt een PLO-sjaal om zijn hoofd te dragen, de miniterrorist van de man in het zwarte pak heeft een zwarte bivakmuts op. Beide terroristen houden een kalasnikov vast en lijken een bomgordel om te hebben. De handen van de dikke mannen waarmee ze de kettingen vasthouden, zijn bebloed, en er ligt ook bloed op de grond.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Er staat geen tekst bij de prent.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De dikke mannen zien er westers uit. De vorm van de hoed van de man in het blauwe pak lijkt erop te duiden dat hij een Amerikaan is. De man in het zwarte pak is eerder Europees. Waarschijnlijk staan ze voor de machtige politici in Amerika en Europa. De miniterroristen kunnen voor allerlei terroristen en gewelddadige groeperingen staan. De miniterrorist met de PLO-sjaal zou specifiek voor Palestijnse terroristen kunnen staan. Het bloed aan de handen van de dikke mannen wijst erop dat zij schuldig zijn aan geweld.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De miniterroristen lopen aan de ketting van de twee dikke westerse politici en zijn dus hun marionetten, hun 'huisdieren'. In andere woorden: de politici zijn de echte schuldigen van het door de terroristen gepleegde geweld, want zij hebben macht over 'hun' terroristen. Zij zijn de baasjes, de terroristen hun hondje. Waarschijnlijk wil de tekenaar zijn kritiek uiten op de westerse politici, die volgens hem de terroristen steunen. De VS (en de EU) worden er vaker om bekritiseerd dat ze in het Midden-Oosten vaak 'foute regimes' steunen, of bijvoorbeeld juist wapens leveren aan rebellengroeperingen zodat die de regering in hun land omver kunnen werpen. Daarmee draagt het westen zelf bij aan het geweld. Over de Islamistische Staat (IS) wordt ook gezegd dat ze mede zo groot hebben kunnen worden door steun van de VS in het verleden. De tekenaar sluit zich kennelijk bij deze kritiek aan.

Spotprent 8

1. Wat zie je?

Op het bovenste plaatje zie je een man die in een fauteuil voor de televisie zit. De televisie spuugt allerlei ellende uit: afgerukte ledematen, een soldatenhelm, een skelet. De man ziet het echter niet, hij is in slaap gevallen. In het plaatje eronder is de man wakker geworden. Hij kijkt nu geschrokken naar de televisie. Die spuugt geen ellende meer uit, maar laat slechts de woorden 'Charlie Hebdo' zien.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Rechtsboven staat in het Arabisch 'Ahdath soeria', oftewel 'de gebeurtenissen in Syrië'. In het bovenste plaatje zie je een spreekwolkje met een grote Z, dat waarschijnlijk moet uitbeelden dat de man slaapt. Op het beeldscherm van de tv in het onderste plaatje zie je de woorden 'Charlie Hebdo'.

3. Welke symbolen worden of welke symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man die voor de tv zit staat waarschijnlijk voor de mensen in het westen. De ledematen en skeletten die uit de tv komen staan waarschijnlijk voor geweld dat overal in de wereld plaatsvindt.

4. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De man in de fauteuil ziet het vele geweld niet dat in Syrië plaatsvindt, hij is erbij in slaap gevallen. Nu er een aanslag is op Charlie Hebdo, is hij echter ineens klaarwakker. Er staan alleen maar letters op het scherm, je ziet geen skeletten meer. Bij de aanslag op Charlie Hebdo zijn er dan ook maar ongeveer twintig mensen omgekomen, in Syrië zijn dat er vele malen meer. Waarschijnlijk heeft de tekenaar er kritiek op dat er vaak nauwelijks gereageerd wordt op al het wereldwijde geweld dat dagelijks plaatsvindt. De mensen vallen er zelfs bij in slaap! Ze worden pas 'wakker' als het geweld dicht bij huis is.